

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סוכ"ב 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 992

מסכת זבחים מ"ד - נ' ♦ טהרות ז', ו' - ח', א'

בס"ד, י"ג סיון תשע"ח

השבוע בגליון

- ♦ שמונים תירוצים לקושיה אחת
- ♦ שימוש בסכין שחיטה רגיל בבית המקדש
- ♦ שני תפקידי השונים של "כלי שרת"

♦ איזה קרבן הקריבו לאחר חורבן בית המקדש

- ♦ האם קטן יכול להניח תפילין של גדול?
- ♦ אמירת "לשם יחוד" - הדעות, הצדדים והמנהגים
- ♦ זהירות מבלבול בכוונת השמות הקדושים

דבר העורך

יהודים של פעם

אי אפשר להתעלם מן הקסם המיוחד הקורן משכונותיה הוותיקות של ירושלים. שנים על גבי שנים לא השתנה בהן מאומה. על אותו חוט תיל, שלפני שבעים או שמונים שנה נמתח מחלון בית אחד למשנהו, נתלים כבסי המשפחה לדורותיהם. הזמן כאילו קופא, עומד על מקומו ומשתמר בסם המדיף ניחוח רווי הוד קדומים ששיני השעון אינם יכולים לו. זהו אחד המקומות היחידים שבו יכול ישיש לטייל עם נכדיו, להצביע ביד רועדת על מרפסת מטה ליפול הנתמכת בידי קורות פלדה מסולסלות ולומר בהתרגשות: "שם היה גר האלטער זיידא שלי".

באחת הדירות של שכונת בתי נייטין, השתכנה משפחת בטלמן. אם המשפחה, הגב' נחמה בטלמן ע"ה, בת למשפחת המבורגר שהחזיקו בבנק הראשון בירושלים, הביאה עמה סכום יפה כנדוניה ולאחר נישואיהם פתחו בני הזוג חנות מכולת למחייתם.

ההצלחה האירה להם פנים, כך נדמה היה בכל אופן. בכל עת היתה החנות מלאה מפה לפה ומידי שבוע היה ר' דוד בטלמן ז"ל מגייס סבלים ערביים שישאו לחנותו שקים ומצרכי מזון נוספים כדי למלא את החסר.

חלפו עברו חודשים מספר, ועשרות חוברות שנערמו על הדלפק העידו על מצוקתם של בעלי חנות המכולת. אכן, הכל קנו, אך לאיש לא היה מהיכן לשלם. רשימות צפופות, מסודרות למופת, מילאו את המחברות שבהן נרשמו הקונים שקנו בהקפה, והללו הלכו ותפחו ככל ששמה של המכולת הלך והתפרסם.

דף מו/א מלמד שטעונוני גניזה

האם קטן יכול להניח תפילין של גדול?

בסוגיינתנו מובאת מחלוקת רבי דוסא וחכמים, אם כהן הדיוט רשאי ללבוש במהלך השנה את בגדי הכהן הגדול שעבד בהם ביום הכיפורים. לדעת רבי דוסא - כשרים הם, ולדעת חכמים, "בגדים שנשתמשה בהם קדושה חמורה, תשתמש בהם קדושה קלה?" (יומא יב/ב).

היו שבקשו ללמוד מגמרא זו, כי ילד שמניח תפילין לפני הכנסו לעול תורה ומצוות, אינו רשאי להניח תפילין של אדם מבוגר, שהרי, אינה דומה מצווה שמקיים קטן בהנחת תפילין, למצווה שמקיים גדול. נמצא, שבהעברת התפילין לרשות הקטן, הן הורדו מקדושה חמורה לקדושה קלה, בדומה להעברת בגדי כהונה מכהן גדול לכהן הדיוט.

לא לחינם, מוסיפים האוחזים בדעה זו, נקטה הגמרא (ערכין ב/ב, סוכה מה/א) בלשון: "קטן... אביו **לוקח** לו תפילין", "לוקח" בדווקא, משום שאין הוא רשאי למסור לו תפילין שהשתמש בהן יהודי בן מצוות (וראה תוס' בערכין שם ובהגהות ר"ש טויבש שם בסוף הגמרא).

הגר"מ שטרנבוך שליט"א, דוחה חידוש מפתיע זה בספרו "הלכות הגר"א ומנהגיו" (עמ' ע"ח). לדעתו, רק בשימוש של **לבישה**, כגון, בבגדי כהונה, יש להקפיד שלא יירדו מקדושה חמורה לקדושה קלה, משום ששמו של הבגד הופך מ"מלבוש כהן גדול" ל"מלבוש כהן הדיוט". אולם, תפילין אינן מלבוש - חפץ של מצווה הם, וממילא, כינויין אינו תלוי בשימוש בהן, כשם שלא יעלה על הדעת שקטן לא יענע לולב שנענעו גדול, מחשש שהוא מוריד מחשיבותו של הלולב, שהרי על ידי שהגדול נענעו הוא לא הפך ל"לולב של גדול", וכן הדבר בתפילין (ראה גם "תפילין במדרשי חז"ל ובמשנת חכמי הדורות" עמודים ש"ב-ג).

אכן, לגבי חוטי הציצית, המתירים את הבגד ללבישה, פסק ה"משנה ברורה" (סימן ט"ו ס"ק א') בשם ה"ארצות החיים", שאין להעבירם מטלית של גדול לטלית של קטן, החייב במצווה מדרבנן בלבד. שכן, בעוד שהלולב אינו נוטל חלק פעיל במצוות נטילת לולב, הרי חוטי הציצית **מכשירים** את הבגד, והעברתם לבגדו של קטן היא הפחתה מייעודם הקודם.

צעילוי נשמת

הר"ד **חיים הנטר** ז"ל
 ב"ר דוד הלוי ז"ל
 נלב"ע ט"ו בסיון תשכ"ז
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הרב **בן ציון צבי גולדשטיין** ז"ל
 בן ר' יצחק אייזק ז"ל נלב"ע ט"ז בסיון תשנ"ג
 ומרת **הניה גולדשטיין** ע"ה
 בת ר' נתן ז"ל נלב"ע י"ח סיון תשע"ב
תנצב"ה
 הונצחו ע"י בנם ידידינו הר"ד **שמעון אברהם יהודה** ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שיינדל ז'יטניצקי** ע"ה
 ב"ר מרדכי ז"ל
 נלב"ע י"ב בסיון ה'תשס"ד
תנצב"ה
 הונצחה ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

איש החסד והחזון, בעל צדקה מופלג, תומך תורה בכל מאודו, ממיסדי "מאורות הדף היומי"

הר"ד **מרדכי קלמן זיסר** ז"ל ב"ר משה יצחק נלב"ע י"ז סיון תשע"ו

תנצב"ה

דף מו/ב

אמירת "לשם יחוד" - הדעות, הצדדים והמנהגים

בסידורים רבים מופיעה התפילה "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל", לפני לבישת ציצית, הנחת תפילין, אמירת ברוך שאמר, ספירת העומר וכדומה. מקור אמירה זו מסידורי המקובלים, וכעדותו של רבי אלעזר פלקס זצ"ל [תלמידו המובהק של ה"נודע ביהודה" וממלא מקומו ברבנות], בספרו "תשובה מאהבה" (שו"ת ח"א סימן צ'), נתחדשה בשנת ה'ש' בערך. פולמוס תקיף התנהל בתקופתם, על אמירת "לשם יחוד". בעל ה"חווות יאיר" זצ"ל (שו"ת סימן ר"ט), אשר נשאל לפשר אמירה זו, עונה בענווה כי אינו מבינה. אולם, עם התפשטות תנועת החסידות, שאימצה רבים מיסודות הקבלה הלכה למעשה, נפוצה יותר אמירת "לשם יחוד". בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל (שו"ת מהדו"ק י"ד סימן צ"ג וע"ע מהדו"ת א"ח סימן ק"ז), יצא חוצץ בביטויים חריפים נגד אמירת "לשם יחוד", על רקע תקופת שבת צבי שר"י, בה גדרו מלעסוק בקבלה ("סוכת שלום" כלל ב'), ובין טענותיו הוא מונה את סוגיית "סתמא לשמה", כלהלן.

למדנו, כי "סתמא לשמה". היינו: השוחט קרבן עולה, ובעת השחיטה לא אמר "לשם עולה", אלא שתק, "סתמא", לא פגם את הקרבן. שכן, ברור מאליה כי הקרבן מוקרב לשם ייעודו, אף אם לא נאמר כן במפורש. ולא זו בלבד, אלא שמבואר בגמרא, כי בית דין אף תקנו שהכהן לא יאמר מאומה, מתוך חשש שמא יתבלבל בדיבורו ויפגום את הקרבן, אלא ישחוט ותו לא. מעתה, הוא כותב, "קל וחומר בכוננת התפלה והמצוות, שיש בהם כמה עיקולי ופשורי וכמה חשש קיצוץ בנטיעות כאשר ראינו כל זה במופת פשיטא שיש לבטל שלא יכוין כלל ודי שעושה המצוה לשם מצוה".

דבריו חוללו סערה עצומה וויכוח, לאו דוקא בין חסידים ומתנגדים, אלא גם בין חסידים וחסידים, מתנגדים ומתנגדים. בין ההשגות, מפורסמת תשובתו של הגה"ק רבי חיים מטשרנוביץ זצ"ל, בעל ה"באר מים חיים" (בסוף ספר "שער התפילה"), אשר תמה על ההשוואה בין מצוות לקדשים. קדשים, "סתמא לשמה", מפני שכבר הוקדשו, מה שאין כן בעשיית מצוות, מניין כי "סתמא" לשמה [אין הן דומות אלא לגט אשה].

זהירות מבלבול בכוננת השמות הקדושים: אף אודות חששותיו של ה"נודע ביהודה" מפני החלפה בטעות בין הכוונות של המצוות, העירו רבים מדברי בעלי התוספות (ב/ד ד"ה "אתנו"), המבארים, כי בקרבנות בלבד יש חשש לבלבול מאחר שהכהן עלול לטעות שהעולה שלפניו, שלמים הוא. אך במצוות, כיצד ניתן להתבלבל? אולם, יש המבארים, כי חששותיו של ה"נודע ביהודה" התייחסו לאותם כוונות טמירות וייחודי שמות, שעלולים להתבלבל בהם בקלות ולהחליף ביניהם, כפי שאכן משתמע מלשונו (שו"ת "חסד לאברהם", שו"ת "ערוגת הבושם" א"ח סימן ט"ז אות א', ומובאים בספר "הכנה למצוה על ידי דיבור").

כיום, מנהג רוב קהילות החסידים לומר "לשם יחוד" לפני כל מצווה. מאידך, בסידורו של בעל ה"תניא" זצ"ל, לא מובא "לשם יחוד", כי אם לפני תפילת "ברוך שאמר". אחד הטעמים שנמסרו לכך הוא, כי לדעתו בברכת המצוות כלול כל מה שנאמר ב"לשם יחוד". אולם, מאחר שאין ברכה על התפילה, הוצרך בעל התניא להקדים "לשם יחוד" לברוך שאמר ("הכנה למצוה" שם סימן י'). מקובל, כי האדמו"ר מוהר"א מבעלזא זצ"ל דילג על "לשם יחוד" באחד מימי ספירת העומר, ויש שטענו כי היה זה בי"ז אייר, יום פטירת ה"נודע ביהודה" (שם עמ' קי"ז). גם פוסקים שלא נימנו על תנועת החסידות מציינים את אמירת "לשם יחוד", כגון, ה"חכמת אדם" (כלל קנ"א סעיף י"ב), בהקדמת "אור השנים" לבעל "הפרדס", ובעל ה"קצות החושן" בהקדמה לספרו "שב שמעתתא" כתב כי "ראוי לכל איש קודם כל מעשה טוב וכל לימוד לכוון לשם יחוד וכו' ובשם כל ישראל ולקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך". גם המלבי"ם ("אוצרות החיים" סימן כ"ח ס"ק כ"ט) כותב: "וכבר נהגו כל יראי ה' חסידים ואנשי מעשה לאמרו".

לעומת זאת, ברוב קהילות מתפללי נוסח אשכנז, פשט המנהג שלא לומר "לשם יחוד", על פי דברי הגאון מוילנא זצ"ל ב"מעשה רב" (ס"ט), כי אין לומר מאומה לפני ספירת העומר ולאחריה, לבד מ"ה"ר שיבנה ביהמ"ק" וכו'.

דף מו/ב לשם ריח לשם ניחוח

איזה קרבן הקריבו לאחר חורבן בית המקדש

לאחר שחרב בית המקדש, בטלה מצוות הקרבת הקרבנות. כך אנו למדים מדברי ראשונים רבים, ביניהם ה"כוזרי" הכותב (מאמר ג' אות נ"א): "אמר החבר, אם היינו היום מצויים להקריב קרבנות ההיינו יודעים איך נשחטם, ולא יזה צד, וקבול דמו והפשטו ונתוחו, ולכמה נתחים ינתח, ואיך יקרב ואיך יזרק הדם ומנחתו ונסכו, והשיר הראוי לומר עליו...". כפי הנראה, קביעה זו, שפקעה מצוות הקרבת הקרבנות, מוסכמת על רבותינו הראשונים, אם כי קיים נידון אם הקרבנות אף נאסרה, או שמא פקעה חובת הקרבנות בלבד (ראה בהרחבה בשו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ב סימן מ"ז).

לפי אחת המסורות, במשך חמישים וארבע שנים, עד אשר ירושלים נחרשה על ידי טורנוסרופוס ונחרבה ביתר, נותר מזבח הקרבנות על כנו, ורבן גמליאל, שחי בתקופה שלאחר החורבן, עיבר את

באחד הימים דיווח ר' דוד לרעייתו, כי התקציב שהם הועידו להשקעה בבית מסחרם כלה עד תומו, ומדפי החנות החלו להתרוקן במהירות מתכולתם. כעבור מספר ימים ננעלו דלתות החנות על מסגר ובריה ובעלי המכולת שבו לביתם עם צרור מחברות. זה מה שנשאר מהנודעיה. חובות. אכן, הצלחה כלכלית מרשימה.

בעל נפש זכה וטהורה כבדולח היה ר' דוד, וכמוהו רעייתו שאשת רוח היתה. לא יעלה על הדעת, שחו בני הזוג בינם לבין עצמם, לדחוק בבעלי החובות האומללים שאינם יודעים מניין ימצאו פרוטה כדי להאכיל את ילדיהם ביום המחר. הבה נמחול להם בלב שלם על חובותיהם וה' הטוב ירחם. כך, גם נגזרה לה האפשרות שבימים טובים יותר תחזור הנדוניה לבעליה, והמחברות המסודרות שתפקידן העיקרי ניטל מהן זה עתה, נותרו לשמש כעדות אילמת לחובות שהיו ואינם.

כעבור דקות מספר שבו השניים ונועצו ביניהם, אם חובות כבר אין, מחברות אלו לשם מה? ומחשבה למעשה. לא חלף זמן רב ועשן דהיק שהתמר מפחית ברזל גדולה, העלה השמימה את חובותיהם של בני שכונת נייטין וסביבותיה. גם מחברות כבר לא היו.

ללא טרוניה או מחשבה כעושה קיבל על עצמו ר' דוד משרת מלמד דרדקי בתלמוד תורה ירושלמי, וכעבור שנים מספר הוא נאלץ לנטוש את משרתו לטובת משרה שמכזה את בעליה במספר פרוטות גדול יותר בסוף החודש. כך הפך ר' דוד לפועל בניין. בלב שמח ובנפש חפצה, מתוך הדיה לקב"ה על ילדיו שהעניק לו עם השנים ועל האפשרות לפרנסם, היה ר' דוד עמל קשות מבוקר עד ליל להביא טרף לביתו, תוך הקפדה לבלתי דלג על קביעות עיתים לתורה.

ערב אחד פסע ר' דוד לעבר ביתו ונתקל בערימת גרוטאות שהפריעה למהלך דרכם של העוברים והשבים. בלא משים דחק ר' דוד את הגרוטאות ברגליו כדי לפנותן לצדדים, ולתדהמתו נתגלתה לפניו מסכת בבא קמא. קרועה בחלקה, אך דפים שלמים מתוכה בצבצו בתחינה שיגאלום מן הבזיון. הפך ר' דוד קרש מימין, חבית משמאל, ולעיניו נחשפה ספריה שלמה של ספרי קודש שהתגללו ברשות הרבים.

נאות זמנים, לא ועד גניזה היה, וגם לא ועדה. עסקנים לא הקדישו את חייהם לטיפול בספרי קודש ישנים, ומשאיות לא התרוצצו אחוץ תזזית מבית כנסת למשנהו כדי לגייס שקי גניזה. איש כמעט לא גזז ספרי קודש. חומשים וסידורים, כך גם ספרי קודש אחרים, כבר מאב לבנו ששמרו עליהם כעל בבת עינם. סידור חדש קנו לכלה או לגר צדק. גניזה, כאשר בכל זאת הצטברה בביתו של מאן-דוהא, היה הלה טומנה בעצמו למנוחת עולמים, באחד הכוכים שבהרי ירושלים.

מזועזע עד עמקי נשמתו שב ר' דוד לביתו ושח לאשתו על אודות ספרי הקודש המתגללים בבזיון ברחובה של עיר. ישבו השניים, חישוב חשבונו של עולם, צירפו מספרים, הפחיתו, הכפילו, חילקו, השוו ולבסוף הגיעו למסקנה כי ר' דוד יסע אל השוק וירכוש שקי בד חזקים והגונים כדי לטמון בהם את הגניזה. לא קלה היתה ההחלטה. חישוב מדוייק של הוצאה הכספית הבלתי צפויה העלה, כי ערכם הכספי של השקים שווה לתמורה שמפיק ר' דוד בשלשה ימי עמל קשים בעבודת הבניין!!! אך בני הזוג נימנו ביניהם וגמרו לזכות במצווה חשובה זו, ומתוך התרגשות קדושה שחלפה בהם קבעו, כי שניהם יזכו בשכר מצווה זו שווה בשווה.

יהודים של פעם.

כעבור שנים לא רבות, בשנת תש"ג, למגינת לב כל מכיריו חלה ר' דוד ז"ל את חליו שממנו לא קם ונשמתו נסקה השמימה בנתיב העשן הדקיק שסימנו מתברותיו, כאשר הוא מותיר אחריו יתומים רכים בשנים שלא זכה להשיא אף לא אחד מהם.

עצובים ונדכאים נאספו בחצר שכונת בתי נייטין תושבי האזור ומכרי המשפחה כדי ללוות את ר' דוד למנוחת עולמים. זעקותיהם קורעות הלב של היתומים הדהדו בין הבתים שרוויים היו

השנה בשביל קרבן הפסח (סנהדרין יא/ב, עיין מהרי"ץ חיות שם וב"מרגליות היס"). קרבן הפסח דווקא, כך מקובל, הוא זה שהוקרב בתקופה זו, ולדעת הנצי"ב ("העמק דבר" דברים טז/ג), טעם הדבר נעוץ במשנתנו, בה נאמר, כי "לשם ששה דברים הזבח נזבח... **לשם ריח ולשם ניחוח**", היינו: לשם עשיית נחת רוח לקב"ה על ידי מילוי רצונו בהקרבת הקרבן. והנה, בכל הקרבנות, למעט בקרבן הפסח, נאמר הביטוי "לריח ניחוח", ומאחר שקללות פרשת בחוקותי נושאות בחובן את הקללה "ולא אריח בריח ניחוחכם", היינו: כי בעת חרון אף ה', הוא לא יריח את ריח הניחוח, לפיכך, לא הקריבו את שאר הקרבנות שיש להקריבם לשם ריח ניחוח, כי אם את קרבן הפסח שאין עיקרו לשם ריח ניחוח (ראה עוד "חזון איש" מנחות סימן ל' ס"ק ה') (לדעת הנצי"ב, זו עילה לאיסור הקרבת קרבנות. משום שאסור להקריב באופן שאין אפשרות לקיים את כל מרכיבי הקרבן, אף שהם לכתחילה בלבד, "עמק ברכה" עמ' ע"ז).

הנצי"ב מוסיף וכותב (הרחב דבר ויקרא שם), כי קללה זו, שה"חזון איש" זצ"ל (שם), מגדירה כ"גזירת הגלות", אינה מותנית בחורבן הבית, אלא באי אפשרות בנייתו. לדבריו, אם תהיה "הערה [מלשון "התעורר"] מן השמים ורשות מאומות העולם", לבנות את בית המקדש, מיד בטלה קללת "לא אריח בריח ניחוחכם" וניתן יהיה להקריב קרבנות. זאת, מאחר שקללה זו מותנית בתחילת הפסוק "והשימותי את מקדשיכם, ולא אריח וכו'". עם ההכנות לבנייה, אין המקום נחשב שומם, והקללה נגוזת.

דף מז/א אמר ר"א בר"י שמעתי שהבעלים מפגלין

שמונים תירוצים לקושיה אחת

בגמרתנו נאמר: "א"ר אלעזר ברבי יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין". לדעתו, לא רק הכהן יכול לפסול את הקרבן על ידי מחשבת פיגול [שהקרבן יאכל חוץ למקומו או חוץ לזמנו], אלא, גם הבעלים יכול לפגול את הקרבן על ידי מחשבת פיגול.

שאלה שיצאה מבית מדרשו של רבי חיים ברלין זצ"ל, בנו של הנצי"ב, התגלגלה בהיכלות התורה שבכל מרכזי היהדות. הגאון רבי חזקיה מדיני זצ"ל, בעל ה"שדי חמד", ריכז בספרו את התשובות לשאלה זו מתלמידי חכמים מופלגים מטבריה, וילנא, גרמניה ועוד. קושיה זו, אף זיכתה את עולם התורה בספר "גבורות שמונים", אשר כדברי מחברו הנודע, הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל [מחבר "בית האוצר", "אתון דאורייתא" ועוד], "ישא מדברותיו ביישוב קושיה אחת ויתרץ הקושיה ההיא בשמונים פנים". מקובל מפי תלמידיו, כי היו בידו תשובות רבות נוספות, אלא שדי היה לו בהדפסת שמונים מהם על מנת להעניק לספרו את שמו הייחודי...

השאלה: אם אכן בעלים מפגלים, לא ניתן לבדוק סוטה בבית המקדש! שהרי, טרם השקייתה במים המאררים, על הכהן להקריב את "מנחת הסוטה" (סוטה כג/א ד"ה "כל"), שהיא מנחה המובאת על ידי הסוטה. והנה, הסוטה אשר בוודאי תחפוץ להנצל מ"וצבתה בטנה ונפלה ירכה", תפגל את המנחה, וללא הקרבת המנחה המים אינם בודקים את הסוטה!!! (סוטה כ/ב). קושיה זו, סיים הגר"ח ברלין זצ"ל, אינה אלא לשיטת הרמב"ם שמחשבת פיגול היא גם במחשבה, אך לשיטת רש"י שמחשבת פיגול היא על ידי דיבור בלבד, ניתן לשמור על הסוטה לבל תוציא מילה מפיה.

ניתן להוציאה מן העזרה: התשובה החמישית מתוך שמונים התשובות לשאלה זו, מתבססת על בעלי התוספות (לעיל כט/א ד"ה "למקום"), המחזשים, כי מחשבת פיגול פוסלת בעזרה בלבד. ניתן אם כן, להוציא את הסוטה מן העזרה בעת עבודת המנחה...

לאלצה לומר ההיפך: בתשובה שלושים ושבע מייעץ הכותב, לאלצה לומר בפה מלא כי המנחה תאכל בזמנה ובמקומה. מעתה, גם אם תהרהר נואשות "פיגול", "פיגול", לא תפסול מאומה (עפ"י פסחים סג/א).

הכהן יבטל את מחשבתה: בתשובה שמונה עשרה אנו מוצאים רעיון המבוסס על הוכחה יפה מרש"י בסוגייתנו (ד"ה "שמעתי"), כי בכח הבעלים לפגול רק אם הכהן שתק. אולם, אם הכהן מפרש את כוונותיו הטהורות, אין הבעלים מפגל.

פיגול - בשלמים ובתודה בלבד: ר' זאב יצחק הלוי דינער מגרמניא תירץ, כי הבעלים אינם מפגלים, כי אם בקרבן תודה ובקרבן שלמים שהם אוכלים משרם. אך לא בקרבן חטאת, אשם או מנחה שאין להם בו כל חלק [ועיין שם תשובה ד].

דף מז/א קדשי קדשים שחיתתן בצפון

שימוש בסכין שחיטה רגיל בבית המקדש

אנו יודעים, כי כל העבודות שבבית המקדש, נעשו בכלי שרת בלבד, היינו: בכלים קדושים שיועדו למטרה זו. והנה, רבי אפרים, מבעלי התוספות, קובע (תוס' ד"ה "איזהו מקומן"), כי ניתן לשחוט את הקרבנות בסכין ביתי, אין צורך בסכין קדוש! זאת, הוא מוכיח מן המשנה האומרת "קדשי קדשים שחיתתן בצפון... וקיבול דמן בכלי שרת בצפון". מכך שהמשנה הזכירה את "כלי השרת" ביחס לקבלת הדם בלבד ולא לגבי שחיטה, מוכח, כי אין צורך לשחוט בסכין שהוא כלי שרת.

כבר בשכול ובכאב שביקרו לעיתים תכופות בבתי היישוב הישן. אותה עת עמלו בנות ישראל צדקניות לאסוף מאכלים לסעודת ההבראה עבור בני המשפחה.

מסע ההלוויה עמד לצאת והאלמנה הטריה ביקשה ללחוש מספר מילים אחרונות. ר' דוד, אמרה בבכי כבוש, אתה ודאי זוכר את השקים שקנינו כדי לקבור בהם את הגניזה. מפת לחמנו קיצצנו כדי לזכות במצווה. נכון. סיכמנו שנחלוק שווה בשווה בשכר המצווה, אבל אתה נפרדת מהעולם הזה בגיל כה צעיר. כבר אינך יכול להוסיף ולהרבות במצוות ובמעשים טובים כפי שוודאי היית חפץ. ר' דוד, אני עוד נשארת כאן עם הילדים, יש עדיין בידי אפשרות לעשות מצוות נוספות. אני מוותרת על חלקי במצווה, שא עמך לגנזי מרומים את המצווה בשלמותה ותנוח בשלום על משכבך!!!

אלו היו היהודים ה"פשוטים" של פעם. "יהודים" ברמ"ח אבריהם ובשם"ה גידיהם. אמונה חושית תמימה ומושלמת, שניוטה אותם בכל מהלך חייהם לפעולות ומעשים שכל השומעם נאפף בשאיפה להדבק במידותיהם ולהלך במשעול המוליך בדרך הראויה.

זכתה מרת נחמה בטלמן ע"ה להוסיף במצוות ובמעשים טובים, יובל שנים ויותר לאחר פטירת בעלה! ולפני כעשרים שנים נאספה לעולמה בשיבה טובה, כשהיא מותירה אחריה משפחה ענפה של תלמידי חכמים ומזכי הרבים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף מז/א זבחים

זבח מהו?

במשנתנו נאמר "איזהו מקומן של זבחים", היינו, כל הזבחים. כותב רבי אברהם אבן עזרא בפירושו לתורה (שמות כ/כ): "ראיתי אפיקורס אחד ישתחקו עצמותיו, שטען על החכמים, בעבור שאמרו איזהו מקומן של זבחים (זבחים מז/א). כי אמר, כי לא מצא בכל התורה זביחה, כי אם שלמים, כמו עולה וזבחים. כי עולה הוא דבר בפני עצמו, והזבחים שלמים, כמו ויעלו עולות וזבחו זבחים שלמים לה' פרים (שמות כד/ה). וככה בכל מקום. והראיתי לו, כי לא דבר נכונה. כי כתוב וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך. אז הודה על חטאתו, שטען על אנשים נכבדים מכל הדורות הבאים אחריהם".

דף מז/ב שני כהנים מקבלין את דמו

שלשלת - למה?

בפרשת צו, מתוארת שחיטת פר החטאת, איל העולה, ואיל המילואים. על המילה וישחט, המתייחסת לשחיטת איל המילואים, יש טעם שלשלת, שניגונו המסולסל ידוע ומוכר. **הגר"ח** קנייבסקי שליט"א, כותב בספרו "טעמא דקרא" (שם), כי בספרים נאמר, שטעם זה בא להורות על אריכות והתמשכות של הפעולה המתוארת במילה המוטעמת [הראיה הברורה, היא המילה "ויתממה" שנאמרה בלוט בראשית יט/טז והמוטעמת בשלשלת]. **מאחר** שמלבד זריקת דמו של האיל, גם נתנו ממנו על תנוך אוזן ובוהן אהרן ובניו, לפיכך השתהו בשחיטתו עד אשר יצא דם שיספיק לכל אלו...

דף נ/ב קל וחומר

יסורי הגלות

בוזרה (חלק א' כ"ז) נאמר: "וימררו את חייהם בעבודה קשה - בקושיא, בחומר - בקל וחומר וכו'. אמר רבי מנחם זמבה ה"ד: כיצד מחזיקים ישראל מעמד בקשיי הגלות, על ידי העיסוק בתורה שבעל פה המבוססת על י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן...

הכיצד? שחיטת הקרבן בסכין שאינו כלי שרת???

האמת היא, כי אל לנו לתמוה כל כך. הן למדנו (לעיל, יד/ב), כי "שחיטה לאו עבודה היא"! היינו: שחיטת הקרבן אינה "עבודה" מעבודות המקדש, הא ראייה, ששחיטה כשרה בזר. ממילא, ברור, איפוא, כי אין צורך בסכין שהיא כלי שרת. אולם, הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ("אבן האזל" קדשים הל' מעשה הקרבנות פ"ד הל' ז'), מפנה את תשומת לבנו לפעולה נוספת שנעשתה בקרבנות בבית המקדש, אף היא אינה "עבודה", אף היא כשרה בזר, ומכל מקום היה צורך לעשותה בכלי שרת - ה"מנחה". החומרים מהם נעשתה ה"מנחה", קמח, שמן וכו', הובאו על ידי הבעלים לבית המקדש, והונחו בתוך כלי שרת. הנחתם בכלי השרת, ממנו קמץ הכהן את ידו והקטיר את הקומץ על המזבח, אינה "עבודה", ולפיכך, הבעלים רשאי בעצמו להניח את הקמח ואת השמן בכלי, אך עליו להניחו בכלי שרת דווקא! הרי לנו פעולה בקרבן, שאינה עבודה, כשרה היא בזר, ומכל מקום יש לעשותה בכלי שרת. יש להבין, במה שונה פעולת השחיטה, שאין צורך לעשותה בכלי שרת?

שני תפקידיו השונים של "כלי שרת": הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל מבאר זאת באופן הבא. לכלי שרת שני תפקידים. א. לקדש את תכולתו, וכגון, מנחה וקטורת, שאינן קדושות בקדושת הגוף, עד להכנסתן לכלי שרת [עד הכנסתן ניתן לפדותן מעיקר הדין]. ב. לבצע את עבודת המקדש בכלים קדושים. כאשר נתבונן ב"שחיטה", נווכח, כי לא זה ולא זה שייכים בה. כלומר, אין צורך לקדש את הקרבן על ידי סכין קדוש, שהרי הוא קדוש מאז הוקדש לקרבן על ידי בעליו. כמו כן, השחיטה אינה נחשבת לעבודה מעבודות המקדש. אין, איפוא, כל עילה לפסול קרבן שנשחט בסכין חולין. לעומת זאת, את המנחה יש להניח בכלי שרת, כדי לקדשה.

מי קידש את סכיני בית המקדש? יוצא, אם כן, הקשה לו הגאון רבי שלמה זלמן אויערברך זצ"ל, כי בבית המקדש לא היו סכינים קדושים! שהרי, כלל מפורסם הוא בכלי שרת, ש"עבודתן מחנכתן" (יומא יב/ב ועוד). כלומר, כלי המקדש מתקדשים על ידי שכהן עובד עם הכלי במקדש מתוך מטרה לקדשו. כיצד, אם כן, כתב הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות פ"ד הל' ה'), שלכתחילה יש לשחוט בסכין קדוש, הלא אין כאלו סכינים, אי אפשר לייצר אותם! שהרי פעולת השחיטה אינה עבודה, והשוחט עם סכין חולין, לעולם אינו יכול לקדש את הסכין.

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל השיב לו, כי חלילה לנתק את שחיטת הקרבן באופן מוחלט מעבודות הקרבן, שהרי השחיטה מהווה את תחילת העבודות בקרבן, וממילא, ודאי שאם שוחטים את הקרבן בסכין ומכוונים לקדשו על ידי כך, מועיל הדבר. אלא, שכשרות הקרבן אינה מותנית בשחיטה בכלי שרת (שם עמ' קכ"ו ע"י שם).

יש לציין, כי שאר בעלי התוספות חולקים וסוברים כי יש לשחוט בכלי שרת בלבד [וע"ע רמב"ן וריטב"א חולין ג/א ובס' המפתח על הרמב"ם שם].

לומדים משניות וזוכים לאריכות ימים

(תקנת השבין לו' צדוק הכהן מלובלין ז"ע א')

ללמוד משנה - מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית
שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

***3764** חניגם

פירוש ברור | גודל קומפקטי | עיצוב מסוחר ואותיות | עיבוד מסוחר ואותיות | מראים לכל | כני חודשי | ועד להבנה | במיוחד | מאידות עיניים | זמן ועוד | עד הבית

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חניגם! חייג עכשיו: *3029
או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה גוטסגנדה** ז"ל
ב"ר ישראל שאול ז"ל
נלב"ע י"ד בסיון תשנ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י נכדו ידידנו
הר"ר **שאול חסדיאל ומשפ' שיחיו** - ב"ב

לעילוי נשמת
ר' **פנחס רוזנפלד** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע י"ב בסיון תשנ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו וכלתו
הר"ר **נחמן והניה רוזנפלד שיחיו**

לעילוי נשמת
הר"ר **שלמה קרופניק** ז"ל
ב"ר אריה ישראל ז"ל נלב"ע י"ט בסיון תשט"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידנו ר' **אריה ישראל שכטר שיחיל**

לעילוי נשמת

ר' **מנחם** ז"ל ב"ר דוד וברטה שנספו בשואה
נלב"ע י"ד סיון **תנצב"ה**
הונצח ע"י ידידנו משפחת **ליברטי שיחיו**

נר ה' נשמת אדם